בנזקין נמי נימא הכי. מי נעיא למיסקל בינוניות שקול ומי לא מהדרינא שטרא דזיבורית למריה ותשקול זיבורית בע"כ ואמאי יהיב ליה עידית אלא מדלא טעין הכי בע"כ בהכי עסקינן כגון שמת המוכר וכיון שלא הניח קרקע אין היתומים בני פרעון למטלטלי דיתמי לבעל חוב לא משתעבדי

בנזקין נמי נימא הכי אלא הכא במאי עסקינן [א]ביתמי דלאו בני פרעון נינהו ושיעבודא דיליה עליה דידיה רמיא הלכך ליכא למימר הכי אלא משום דאמר להו טעמא מאי אמור רבנן [ב]אין נפרעין מנכסין משועבדים במקום שיש בני חורין משום תקנתא דידי [ג]אנא בהא תקנתא לא ניחא לי כדרבא [ד]דאמר רבא כל האומר אי אפשי בתקנת חכמים כגון זו שומעין לו מאי כגון זו כדרב הונא [ה]דאמר רב הונא [ו]יכולה אשה שתאמר לבעלה איני ניזונית ואיני עושה: [ז]פשיטא מכר לוקח בינונית וזיבורית ושייר עידית לפניו ליתו כולהו וליגבו מעידית דהא אחרונה היא ובינונית וזיבורית ליתנהו גביה דמצי למימר להו גבו מבינונית וזיבורית דלא ניחא לי בתקנתא דרבנן אבל מכר עידית ושייר בינונית וזיבורית מאי סבר אביי למימר אתו כולהו גבו מעידית א"ל רבא [ח]מה מכר ראשון לשני כל זכות שתבא לידו וכיון דאילו אתו גבי לוקח ראשון מצי אגבי להו מבינונית וזיבורית ואע"פ דכי זבני בינונית וזיבורית אכתי עידית בני חורין הואי [ט]ואין נפרעין מנכסים משועבדים כל זמן דאיכא בני חורין מצי א"ל לא ניחא לי בהאי תקנה לוקח שני נמי [י]מצי א"ל גבי בינונית וזיבורית דכי זבין לוקח שני אדעתא דכל זכותא דה"ל לראשון בגוה זבין [יא]אמר רבא [יב]ראובן שמכר כל שדותיו לשמעון והלך שמעון ומכר שדה אחת ללוי ובא ב"ח דראובן רצה מזה גובה רצה מזה גובה [יג]ולא אמרן אלא דזבן בינונית אבל זבן עידית וזיבורית לא דא"ל להכי דייקי וזבני עידית וזיבורית ארעא דלא חזיא לך ואפילו זבן בינונית נמי לא אמרן [יד]אלא דלא שייר בינונית דכוותיה דלא מצי א"ל הנחתי לך מקום לגבי שמעון אבל שייר בינונית דכוותיה גבי שמעון לא גבי מיניה דמצי א"ל הנחתי לך מקום לגבות ממנו [טו]אמר אביי ראובן שמכר שדה לשמעון באחריות ואתא ב"ח דראובן וטרף משמעון דינא הוא דאזיל ראובן ומשתעי דינא בהדיה ולא מצי א"ל לאו בעל דברים דידי את דאמר ליה אי מפקת מיניה עלי הדר ואיכא דאמרי אפילו [טז]שלא באחריות נמי דא"ל לא ניחא לי דתהוי לשמעון תרעומת עלי ואמר אביי ראובן שמכר שדה לשמעון שלא באחריות ויצאו

ביתמי דלאו בני פרעון נינהו. [א] תע"ג זה מחזיר להם קרקע הוו להו כיתומים שקנו קרקע לאחר מיתת אביהן דאין בעל חוב אחר וגובה אותה מהן ואף על גב דכשגבו קרקע בחובת אביהן אמרינן בית נוחלין (ב"ב דף קכה.) דבעל חוב חוזר וגובה מהן: **רצה** מזה גובה ומזה גובה. ותע"ג דאמרינן אין גובין מנכסים משועבדים במקום שיש נכסים בני חורין אפי' רש' זיבורית שאני הכא דכולהו משעבדי נינהו: **אבל** זבן עידית וזיבורית. גרסה דאייתי שפיר אפי' דשביק בינונית מ"מ הוא לך טעמא דלהכי טרחי וזבני מרעא דלא חזי לך דלא מצי א"ל הנחתי לך מקום לגבות ממנו כדאמר בסמוך גבי שביק בינונית דכוותיה דשמא ב"ח אוהב זיבורית טפי מבינונית [ב] ובע"כ של שמעון היה יכול ליקח טפי פורתא כדאמרינן לעיל דאמר א"כ נעלת דלת בפני לוין ולא אינטריך לטעמא דלהכי טרחי וזבני מרעא דלא חזי לך אלא משום דזבן זיבורית אבל משום זבין עידית ושייר זיבורית ובינונית לא אינטריך דכמו שהיה שמעון יכול לדחותו אבל בינונית וזיבורית גם לוי יכול לדחותו דמה מכר לו ראשון לשני כל זכות שתבא לידו:

מצי א"ל הנחתי לך מקום לגבות. לאו דוקא קאמר הא ליתנא דלא שייך למימר הכי אלא גבי בעלים ולא גבי לוקח ראשון ועיקר טעמא לא הוי אלא משום דמה מכר ראשון לשני כל זכות כו' והוא היה יכול לדחותו אבל בינונית אחריתי אבל אי לא שביק בינונית דכוותיה לא מצי לדחותו אבל זיבורית דראשון נמי לא היה יכול לדחותו אבל זיבורית דאי משום אי שתקת יאמר לו לכי תהדר: **דינא הוא** דאזיל ראובן וקא משתעי [דינא בהדיה]. ותי"ט מאי נפקא מינה הא כל מה שיכול ראובן לטעון טענינן ליה לשמעון דטענינן ליה לגוקח וכן ליתומים בין פרוע בין מזייף וגרמי עידי קיום [יג]דאי לאו הכי לא שבקת חיים לכל בריה וכפרק גט פשוט (ב"ב דף קנד:) נמי מוכח כן דקאמר שכיב מרע שאמר תנה לפלוני בידי אמר תנו נותנין לו לא אמר תנו אין נותנין ומוקי לה בדנקט שטרא אמר תנו קיימיה לשטריה משמע דטענינן להו ליתמי מזייף וכפ"ק דב"מ (דף יד. ד"ה דינא) האלכתי וכן אין לומר דב"מ שעדיו של ב"ח קרובים לראובן ורמוקים לשמעון דהא לשמעון נמי אין יכולין להעיד כיון דאי טריף ליה משמעון אזל בתר לראובן וכן אם יהיה לשמעון עדים שמעידין זכותו והם קרובים פסולין להעיד אפילו לראובן כיון דיש ריוח לשמעון שמעמיד הקרקע בידו כדמוכח סוף פרק קמא דמכות (דף ז.) גבי אילעא וטוביה קרובים דעבד הוו פסיל להו אפילו לגבי לוה ומלוה משום דכי לית ליה לוה אזל מלוה בתר ערבא א"כ מאי נפקא מיניה ויש לומר דנפקא מיניה לראיה אחרונה כגון שאמר שמעון אין לי עדים ואין לי ראיה ולאחר זמן מצא ראיה או עדים דשמעון אין יכול להביאם וראובן שלא אמר אין לי עדים יכול להביאם אי נמי כגון שטוען בית דין גדול קאזלינא ושמעון לא מצי למטרח כמו לאובן: [ועיין בתוספות ב"מ יד. ד"ה דינא ובכתובות לב: ד"ה דינא]:

ויצאו

תביעה על בעל חובו לומר פרעתיך דקיימא לן במסכת שבועות (דף מא.) דתע"ג דנקיט שטרא אי א"ל אישתבע לי דלא פרעתיך בעי אישתבועי: **ולא מצי א"ל.** ב"ח לראובן: **לאו בעל דברים דידי את.** בקרקע זו שכבר יצתה מרשותך ואינא שיעבודי שקילנא: **משום דא"ל.** לראובן: **כי מפקת מיניה עלי הדר.** מה שאתה מוציא משמעון יחזור עלי שהרי קבלתי עלי אחריות: עסיקין

עין משפט נר מצוה

סט א טור ש"ע ח"מ סימן קיט סעיף ה בהג"ה:
ע ב מיי' פי"ט מהלכות מלוה ולוה הלכה ו סמג עשין לד:
עא ג מיי' פי"ב מהל' אישות הלכה ד סמג עשין מח טור ש"ע אה"ע סימן סט סעיף ד וסימן פ סעיף טו בהג"ה וסי' פח סעיף ח בהג"ה:
עב ד מיי' פי"ט מהל' מלוה ולוה הלכה ז סמג עשין לד טוש"ע ח"מ סימן קיט סעיף ו:
עג ה מיי' שם הלכה ב וסי"ח שם הל' ד סמג שם טוש"ע ח"מ סימן קיח סעיף ח:
עד ו מיי' שם פי"ט הלכה ו ועיין שם סמג שם טוש"ע ח"מ סי' קיט סעיף ו:
עה ז ח ט מיי' שם הלכה ג סמג שם טור ש"ע שם סעיף ח:
עו י מיי' פי"ט מהלכות מכירה הלכה ט סמג עשין סב טור ש"ע ח"מ סימן רכו סעיף ח:

מוסף רש"י

במקום שיש בני חורין. דאמו לקוחות לאחיכון ולמימר מיניה נגי שכרי יש לו מקום (גיטין ג:). כל האומר אי אפשי בתקנת חכמים. שתקנו לטובתי ואינה טובה לי (כתובות פג.). שומעין לו. הואיל והתקנה לטובתו נעשית, יכול לומר כלום עשו אלא להנאתי, אני אי אפשי בהנאה זו (גיטין עז:). מאי כגון זו. אהייא אמרה רבא (שם) בשלו תקנת חכמים היו מדברים בנכסי"ד שעליה אמר רבא כל האומר אי אפשי בתקנת חכמים כגון זאת התקנה שאנו מדברים בה שומעין לו (רשב"ם ב"ב מט.). כדרב הונא. אמוראות שתקנו לעשה תחת מעשה ידיה, אי אמרה לי אפשי בתקנה זו שתקנו חכמים לטובתי, שתהי לכל הנשים ומנין לא שפקי להו מזונות במעשה ידיהן ותקנו להן מזונות מעשה ידיהן לבעל, אני איני נרייכה לכך, מעונגת אני ואי אפשי לעשות עלאכה, אמאלא לי מזונות, אז יש לי אומנות יקרה יתר על כדי מזונותי (כתובות פז.). אינו ניזונית. משלך, ואיני עושה. לך כלום אלא לעצמי (שם) אינו חוזרים משל בעלי ואינו עושה לו מלאכה, דכי תקון דנן מזוני להנאתה תקון, מגין דלא תפקה במעשה ידיה ואחר כך תקנו מעשה ידיה לבעלה משום איבה, אלכך יכולה לומר אי אפשי (גיטין עז:). ראובן שמכר כל שדותיו לשמעון. שטר אחד, דנכסי שטרות אין גובין מלוי אלא א"כ תקף משמעון ואחר לראובן, דמאי ב"ל הניח לך שמעון מקום גבות היתום כשלקח את ראובן זו כשעבודך, ואין עכשיו מנכסים משועבדים במקום שיש בני חורין (כתובות צב.). רצה מזה גובה רצה מזה גובה. דמעיקר בעל חוב עליה ולא זבן לי משמעון ניזונית, שעבוד בעל חוב עליה ולא שבק ניזונית משל ראובן אבל שמעון, הלכך רצה לגבות משמעון עידית גובה, דאמר ליה אתה נקחת כל הזדות ונכנסת תחת ראובן להשתעבד לאוכי כל זמן שאתנה משל ראובן אלא דלא כלום לא מעורה את לי שהיה לי מקום לגבות, רצה מלוי גובה, כגון אם לא הנחת לי מקום לגבות, דאמר ליה לקחת את שעבודי ניזונית, שדיני ויטול עליה, ואע"ג דאילו לקחה לוי לניזונית זו מראובן והיתה אצלו זיבורית לא היה יכול בעל חוב דראובן לחזור על לוי, כדתנן אין נפרעין מנכסים משועבדים במקום שיש בני חורין ואפילו הן זיבורית, הכא הוא דראובן [על מזוני דבנן מפני תקון העולם כל זמן שיש אצל בעל חובו כדי חובו לא יטרוף לקוחות, אבל כאן שמעון לאו בעל חובו הוא, ואף עליו מכח מירקפא הוא בא (כתובות צב.). ראובן שמכר שדה לשמעון באחריות. אם יטרפוה ממנו יצאו לו (ב"מ יד.). ומשתעי דינא בהדיה. דבעל חוב ולגלגו מעל שמעון בכל שעה שיוכל לטעון ולומר פרעתיך כך וכך, או כך וכך יש לי עליך מניעה ואתי מעבב חוב זה מתחיו (שם) אם יש עליו טוס גלגול דברים לחשוב חוב כנגד חוב, או אישתבע לי דלא פרעתיך (כתובות צב.). ולא מצי א"ל, בעל חוב, לאו בעל דברים דידי את. בזבן זה, קרקע שמעון אני טוען, אם יש לך תביעה עלי העמידני בדין [ב"מ יד.) אלא יוצרף ממקן כלום (כתובות צב.). אי מפקת מיניה עלי הדר. מה שאתה מוציא משמעון יחזור עלי (שם ושם). אפילו שלא באחריות נמי. מכרה לראובן לשמעון, לא מצי א"ל בעל חוב לראובן לאו בעל דברים דידי את (כתובות צב.).

הגהות הגר"א

[א] תוס' ד"ה בדיתמי כו' אע"ג כו'. נ"ב וכשב"ל פיסק ניתומים קטנים: [ב] ד"ה אבל כו' ובע"כ כו'. נ"ב וכ"ד כהשב"ל ושפרי פוסקים והכל"ש מולק על זה (ועבהגר"ל סימן ק"ב מ"ק ב):

רבינו חננאל

מן העידית משום דאמר להו אי שתקיתו ושקליתו כדנייכו שפיר ואי לא מהדרנא זיבורית למריה דאמינא לכו הנחתי לכם מקום לגבות ממנו ושקליתו כולהו מן הזיבורית. ואקשי' אי הכי בנזקין נמי נימא הכי וכל שכן לבעל חוב דתנן אין נפרעים מנכסים משועבדין במקום שיש בני חורין ואפילו הן זיבורית ואוקימנא כגון שמת הלוה ולא שבק מידי דיתמי לאו בני פירעון נינהו ושעבודא על הלוקח המיא הלכך לא יכול למימר מהדרנא שטרא דזיבורית למריה ולעולם כגון דזבן עידית באחרונה ואמאי לא גבו כולהו מן העידית דיכול למימר להו מאי טעמא אמור רבנן אין נפרעין מנכסין משועבדין כו' תקנת הקנאא דלקוחות דאמר לוקח הא תקנתא לא ניחא לי בה ודינא בהראי כדרבא דאמר רבא כל האומר אי אפשי בתקנת חכמים כגון זו ששומעין לו מאי כגון זו כדרב הונא דאמר יכולה אשה שתאמר לבעלה איני ניזונת ואיני עושה. פשיטא מכר לוקח זיבורית ובינונית כו'. ואסיקנא מה מכר ראשון לשני כל זכות שתבוא לידו כך לוקח שני בכל זכותא דהוה ליה ללוקח בעת שקנה או דאתיא ליה בגזרה כתר (האידנא) [דנא] זבנא. הני שמעתתא דאביי פשוטות הן

מסורת הש"ס

תורה אור השלם

1. בְּעֻל הַבּוֹר יְשַׁלֵּם כֶּסֶף יָשִׁיב לִבְעָלָיו וְהַמֵּת יִהְיֶה לּוֹ: שמות כא לד

גליון הש"ס

גמ' מספקא לי' אי כיורשים. עי' ב"מ סב ע"ב תוספות ד"ה אמר:

הגהות הגר"א

[א] תוס' ד"ה משהחזיק כו' כ"ש שלא הלך כו'. נ"ב וי"ף מפרש שעיקרו עם שדותיו ע"ש: [ב] שם בש"ד ובלא נתן מעות אייר. נ"ב ובמה"ש מפרש אפילו בנתן מעות: [ג] בא"ד וא"ש ולימא. נ"ב לפי מ"ש בתוס' דלמעה ד"ה רב הונא כו' לא קשה מידי ועי' תוספות דע"מ יד ב ד"ה עד:

רבינו חננאל

פי' הייתא דקטירי נוד קשור מלא ולא ידוע אי מים או יין או שמן יש בו וקנית אותו במה שיש בו ונמצא מים כך זה. ורב הונא אמר [והא דאמרו ר"פ ור"ה בריה דר"י] כל מילי מיטב הוא לאו [ו] דוקא אלא אי כסף או מיטב. ואותיב עליה רב נחמן ישיב לרבות שוה כסף ופרק ליה הכא במאי עסקינן בדלית ליה. ואמר ליה רב נחמן בדלית ליה פשיטא דאמרי אינשי מארי רשותך [פארר] אפרע [לקמן דף מו:]. ואמר ליה רב הונא מהו דתימא אמרינן ליה זיל טרח זבין ואייתי ליה [כסף] קמ"ל דלא. מהא שמעינן דלא מסלקינן לבעל חוב בארעא בשומא אלא היכא דקים לן דליה ליה ללוה מעות למיפרעיה אבל אי אית ליה מעות מחייבינן ליה למיפרעיה או לזבוני הוא ולאייתויי ליה מעותיו יש מי שאומר הני מילי בניזקין דכתיב בהו מיטב והאי דגרסי' בפרק הכותב לאשתו (דף פו.) אמר ליה ר"פ לרב חמא ודאי אמריתו משמיה דרבא מאן דמסיק זוזי בחבריה ואמר ליה שקול מן ארעתא אמרי' ליה זיל זבין ואייתי ליה ואמר ליה לא התם נמי בדקים לן ביה דליח ליה זוזי וכבר פירשנוהו בתחלת פרק המוכר פירות פי' יפה ומבואר. אמר רב אסי כספים הרי הן כקרקע למאי הלכתא לענין מיטב היינו דרב הונא אימא וכן אמר רב אסי. איתמר [ז] ג' אחין שחלקו ובא בעל חוב ונטל חלקו של אחד מהן רב אמר בטלה מחלוקת והחזירן וחלקן ב' החלקים הנשארים לג' חלקים. ושמואל אמר ויתר. רב אסי אמר נוטל האחד שנוטל חלקו רביע בקרקע ורביע במעות. ר' אסי מספקא ליה אי כרב ונוטל חלק כאחד מן השנים אי כשמואל ואינו נוטל כלום וכיון דמספקא ליה קיימא לן ממון המוטל בספק חולקין הלכך נוטל חצי חלקו המגיעו וזה החצי עוד מספקא ליה אי יורש הוי כרב וקרקע נוטל אי לוקח הוי כשמואל ומעות יש לו. הלכך זה החצי שנוטל מקבל רביע של חלקו מעות ורביע קרקע נמצא שני רביעים חצי רב אסי תרתי מספקא ליה אי לוקח באחריות ואית ליה מעותיו אי לוקח שלא באחריות ולית ליה ולא מידי. טרינן כולי האי לפרושי טעמא דרב אסי אבל בהדיא פסקינן באחרית פרק האומר לחבירו בית כור עפר אני מוכר לך והלכתא בטלה מחלוקת. אמר ר' זירא להידור מצוה עד שליש במצוה פי' אם נזדמן לו לולב בכסף ולולב אחר מהודר בכסף וחצי יש עליך להוסיף שליש בדמיו ולהתנאות במצות בלולב נאה. בעי רב אשי שליש מלבר שיהא הוא והשליש

ו) עי' תוספות כאן ד"ה רב הונא. ז) כן הגי' גרי"ף:

עין משפט נר מצוה

עז א ב ג ממי' פי"ט מהלכות מכירה הל' ב סמג עשין סב טוש"ע ח"מ סימן רכו סעיף ה:

עח ד ה ממי' פ"י מהלכות נחלות הלכה ח סמג עשין לו טוש"ע ח"מ סימן קנה סעיף ד:

עט ו ממי' פ"ב מהלכות שכנים הלכה יב ופ' יא מהלכות שמיטה ויובל הלכה כ סמג עשין פ"ב טוש"ע ח"מ סימן קנב סעיף ג:

עט ז [רב אלפס פ"ג דקוטא דף רמז]:

מוסף רש"י

ויצאו עליה עסיקין. עורלין, כמו (בראשית כו) התעשקו עמו (ב"מ יד.). עד שלא החזיק בה יכול לחזור בו. אם לא נתן מעות (כתובות צג. וב"מ יד:). אינו יכול לחזור בו. ואפילו לא נתן מעות שהקרקע נקנית בחזקה והמעות על זה מלוה (ב"מ יד:) שהקרקע נקנה בחזקה כי פ"ל חזק וקני ויש שמחזיקין מיד וזוטמין מעות לאחר זמן ומשהחזיק בה נתחייב המעות (כתובות צג.). חייתא. שק קטן, דקיטרי. מלא קפרים (שם וב"מ שם). סברת רקבלת. דדמי מחיכות כסף, כלומר מתלית לאבד מעשיתן מספק (כתובות צג.). מכי דייש אמצרי. לאו בהילון מיירי אלא בהגבהת המילר ולא הקרקע לתקן את המילר ולחזקו דהיינו נעל ונגדר (רשב"ם ב"ב ק.). אפילו באחריות במי. מכהה לו אינו יכול לחזור בו ממתנה עמיקין, ולא אמרינן סוף סוף עליה הלר ואתרוחי דיינא למה לן (כתובות צג.) אע"ג דסוף סוף עליה הלר אין יכול לחזור בו, שהמוכר מעכב עליו ולא מצי אמר הוא הוחיל וסופך לשלם לי מעותי הטמא דידי אעבכם (ב"מ יד:). אחוי טירפך ואשלם לך. כשיעמידון וחכו בדין ויכמוב לך הדיין שטר טורף עלי שבדין טרפוה ממך בשבילי בא ואשלם לך, וכל המה דלא עמדה בדין איני ירא מהם (שם) אחוי טירפך, שטר טירפא מב"ד שהתבו לך שיאמר הטמה מידך בדין ותחזור עלי לטרוף, וכל זמן שלא יאמר מידך לא אשלם, שהרבה עורלין שאין זוכין בדין (כתובות צג.). ישיב. כסף ישיב לבעלין, דהוה ליה למיתבה בעל הבור ישלם כסף לבעלין, ישיב דבתר דחמנא אמר לי, הוחיל וכבר כתיב ישלם, לדבות כל הטבות (לעיל ז.). ורב אסי אמר. לא בטלה ממלוקת ליטול מחלה מחלק אחוי כרב, וגם לא ויתר כשמואל לגמרי, אלא טוחל רביע בקרקע משדה אחוי, דהיינו חלי חלקו, או רביע יתן לו אחוי מעות דמלי ג"ל אלא הוי תשליקנא ליה לבעל חוב בזוזי שהרי לא אחמיר לו אבי כי אם זוזי ולדידך נמי זוזי תשליחנא, וטעמא דמפקא לקמיה דמספקא ליה לי כרב לי כשמואל ומתון המוטל בספק חולקין (רשב"ם ב"ב קז.). כיורשים הוי. תוס יורשין יש עליהם לפרוע בין כולן חוכת אביהן, דמשום חלוקה לא איסתלק מקרקעי דידהו מבעל חוב לאבוהון, דסבירא ליה לרב יש ברירה, הוכיר הדבר שזכה כל אחד בחלק הראוי לו ונמצא דלא בחלק הראוי לו ונמצא דלא הן ומתחזיין זה לזה ביובל, דלרב אין מחזירין, וכיון דיורשין הוו הלכך יפרע רביע לאחיו מן השדה הנשאר ומעלה שבל אחד טוחל חלק אחיו, דאיכא למ"ד אחיו לו זוזי ולאו דלא בחלקו של זה דמי, והיינו לקוחות, ומיהו הא ולאי בלוקח שלא באחריות דמו, כאילו אמרו לו לזה אינו מקבל עלי דמי, דמסתמא לא מקבלי, דאע"ג דגבי מוכר קרקע לאבוהו קיי"ל באחריות טעות סופר הוא, אם לא פירש בשטר המכירה, הני מילי היכי דזבין קרקע מחבריה, דלא שדי אינש זוזי בכדי, אבל לגבי יורשים אמרן דכל אחד טוחל אחיו, בהיא הנאה לאיהו לא מקבל אחריות על של אחיו גמר ומקנה ליה לאחיו חלקו לגמרי שלא יקבל אחיו אחריותו עליו ולא משתעבד לו שהיו, כי היכי דדייה לא משעבדא לאחיו (שם). מספקא ליה אי ביורשין דמו. ואינו מיב כלום, הלכך יפרע רביע לאחיו מן השדה הנשאר דלרב אין מחזירין, וכיון דיורשין הוו הלכך מחיים חלקו יחזיר לו (שם). האחים שחלקו לקוחות. דאין ברירה ומעלה שבל אחד טוחל חלק אחיו ואילו המלוה זה בחלקו של זה דמי, והיינו לקוחות, וכיון דלקוחות איכא הא ולאי בלוקח שלא באחריות דמו, כאילו אמרו לו לזה אינו מקבל עלי דמי, דמסתמא לא מקבלי, דאע"ג דגבי מוכר קרקע לאבוהו קיי"ל באחריות טעות סופר הוא, אם לא פירש בשטר המכירה, הני מילי היכי דזבין קרקע מחבריה, דלא שדי אינש זוזי בכדי, אבל לגבי יורשים אמרן דכל אחד טוחל אחיו, בהיא הנאה לאיהו לא מקבל אחריות עליו ולא משתעבד לו שהיו, כי היכי דדייה לא משעבדא לאחיו (שם). מספקא ליה אי ביורשין דמו. ואינו מחיב לאחיו מן השדה הנשאר דלאחיו אין מחזירין, אי כלקוחות דמו. ואינו מחיב כלום, הלכך יפרע רביע לאחיו מן השדה הנשאר

לו, דממון המוטל בספק חולקין, לו רביע מעות יחזיר לו, דא"ל אחיו הוו לו זוזי והוה מסלקנא ליה בזוזי, ובטבל עניותך לא אפסיד אחיו לו, כי פירש רביעו וכן הוא שאין ממש בכאלו לשון אמרון, דכל היכי דפליגי בגמרא אלא לו אלא בוונא שבאמר אפקר לו אלכה בדברי מי מן הבנים, הרי הוא רגיל לתפוס בדברי שיהיה, בתקנת אבירה ליה מי הלי ובמקנת ל"ל כאילו, אבל הכא כיון דמחייב ליה רב אחי להחזיר כל חלקו כרב בין קרקע ומעות, ג"כ במלי קלי כשמואל, הא רב ושמואל לא פליגי בהכי אם יסלקנו בקרקע או במעות, אלא אם יחזיר לו חלקו אם לאו (רשב"ם ב"ב קז.)

עסיקין. עורלין לומר שלנו היא: **חייבא דקיטרי.** שק קשורה ד)מלא רוח: **ואיכא דאמרי אפילו באחריות נמי.** אפי' קבל אחריות עליו דיש לומר הואיל וסופו לחזור עליו עכשיו נמי יחזור ויטלנה אפ"ה אינו יכול לחזור בו: **דאמר ליה.** מוכר: **אחוי טרפך.** שכתבו לך ב"ד שטר טירפא שבדין נטלו ממך ואשלם לך: **רב הונא אמר.** לא קשיא קרא דלעיל כסף ומיטב דהכי קאמר רחמנא או כסף יתן לו או מיטב שדותיו. והא דלא איירי רב הונא עד הכא משום דבעי לאסוקי למילתא דרבי ישמעאל ור"ע דבעו לעיל [ז:] כשהן שמין כו' אותו ה)(ביעוית) בשלו הן שמין כו' ועד הכא קמיירי ואזיל: **שוה כסף.** ואם אמרת כסף: **בדלית ליה.** לא כסף ולא שדות: **מהו דתימא אמרינן ליה.** למזיק: **זיל טרח וזבין.** סוכין בכסף ואייתי ליה כסף קמ"ל: **לענין מיטב.** דאפי' יש לו עדיות מסלק בכסף אי בעי: **שיינו דרב הונא.** והוה ליה למימר וכן אמר רב אסי: **ונטל קרקע.** בשביל חובות אביהם: **דאזיל אי.** אח: **ושקיל פלגא בכספים.** עם אחיו והיינו דקאמר הרי הן כקרקע דבעל כספים נמי יפרע חלי חובו של אביו: **אי נרא ואי לא נרא.** בתמיה. כלומר בעל כספים לא הוי נרא לפרוע חוב אביו אבל בעל קרקע הוי נרא: **איכא דאמרי.** דלאידך גיסא פרכינן דבעל כספים לא ליתייב דאמר ליה לבעל קרקע להכי שקלי כו': **לשני אחין שחלקו.** קרקע: **וכא כ"א ונטל חלק האחד.** דמשלם לו האחר חלי חלקו או קרקע או מסלק ליה בזוזי והיינו הרי הן כקרקע דמלי מסלק ליה בזוזי כנקרקע: **בטלה מחלוקת.** אותה חלוקה בטילה וחוזרים וחולקים בשוה החלק הנשאר: **ויפר.** אבל: **רביע בקרקע.** יחזיר לו רביע חלקו או קרקע או מעות: **ורביע במעות.** או רביעית במעות כמו דתנן ביבמות (דף נ:) חלץ ועשה בה מאמר ונתן גבו ובעל: **כיורשים דמו.** ועל שניהם לפרוע הלכך מחצית חלקו יחזיר לו: **אי כלקוחות דמו.** ואין לו עליו כלום הלכך רביע מאותו חלק המגיעו יפרע דה"ל ספק ממון וכל ממון המוטל בספק חולקים ואין נוטל עמו אלא רביע והלה יכול לסלקו או בקרקע או במעות: ל"א **ורביע במעות.** ממש לבד רביע בקרקע והיינו הרי הן כקרקע. מספקא ליה אי כיורשין דמו וחייב להחזיר לו מחצית חלקו קרקע ולא יכול לסלקו במעות או כלקוחות דמו ומיהו כלוקח באחריות דמי וחייב להחזיר לו מחצית מה שאיבד אבל במעות יכול לסלקו הלכך יחזיר רביע בקרקע כיורשים ורביע במעות כמוכר באחריות.

ויצאו עליה עסיקין. פירוש עורלים אבל אין לפרש אנפים דמ"כ אפי' באחריות משהחזיק בה אמאי יכול לחזור ליתא ליה מזלך גרס: **משהחזיק** בה אין יכול לחזור. בפ"ק דב"מ (דף יד:) פרש"י אע"ג שלא נתן מעות דקרקע נקנית בחזקה וקשה אמאי נקט חזקה יותר מכסף ושטר ועוד מאי קנעי מאימת הוה חזקה מתניתין היא בפרק חזקת הבתים (נ"ב דף מב.) נעל פרן וגדר ועוד מאי קנעי הכא עפי מבשאו דוכתין ועוד דלייש אמצריה משמע דריסה בעלמא שהולך סביב המצרים וגרלה לפרש דמיירי שקנאו בקנין גמור בחליפין או בשטר או בחזקה או רפק בה פורתא ודעתו של אדם אע"פ שקנאו בקנין גמור אם יצאו עורלין יכול לחזור בו [א] כל זמן שלא הלך אמצרי השדה לאחרכה ולרחבה לראות עניני השדה והיינו דלייש אמצרי [ב] ובלא נתן מעות אחרי דאי בנתן מעות אחרי אפי' באחריות נמי אמאי יכול לחזור בו משהחזיק בה וכי לעולם יכול לחזור בו [ג] ואע"ג ולימא ליה שקול מרעא בזוזך וי"ל כגון שהוזלו אי נמי כיון שיצאו עליה עורלין אין שוה כמו שהימה שוה בשעה שקנאה:

רב הונא אמר או בכסף או במיטב. פ"ה שבא לתרץ קראי דלעיל ול"ל שלא הספיק לסיים דבריו עד שהקשה לו ואית דגרסי אמר רב הונא וקאי אמתניתין דתניא במיטב אתרץ ואמר רב הונא דלאו דוקא מיטב אלא אם כסף או מיטב ובכספא פירש דרב הונא בריה דרב יהושע ורב פפא דלעיל [ז:] פליגי אדרב הונא דהכא דאיתיהו סברי כל מילי מיטב הוא ואפי' סובין ורב הונא סבר דלא הוי מיטב אלא אם כסף או קרקע ופסק כרב פפא ורב הונא בריה דרב יהושע שהם בתראי ור"ת אין סובר כן דמפרש שיש ג' דיינין בנזקין אם כסף או מיטב ואי לית ליה אפי' סובין וב"ח אי אית ליה זוזי לא מצי לסלקו אלא בזוזי דמוכח בהכותב (כתובות דף פו.) גבי ההוא תולה מעותיו בנכרי הוה ואי לית ליה זוזי לא יאמר ליה זיל טרח וזבין ואייתי זוזי דאמר התם ולוקח שנמצא מקחו מקח טעות כמו כן דינו דאמרינן לקמן בפרק הפרה (דף מו: ושם) ופועל אי לית ליה לבעל הבית זוזי אמר ליה זיל טרח וזבין ואייתי זוזי דאמר בהבית והעלייה (ב"מ דף קיח.) דאין יכול לומר לו טול מה שעשית בשכרך ו): **פשיטא** האי בר והאי לאו בר. ול"ת ואמאי פשיטא ליה והא שמואל אמר בסמוך בא ב"ח ונטל חלקו של אחד מהם ויתר וי"ל כשחלקו קרקע דוקא אית ליה דויתר דשניהם עומדים בספק זה כמו זה ועל דעת כן חלקו דמי שיפסיד יפסיד אבל הכא דבעל הקרקע בספק ולא בעל הכספים דמטלטלי דיתמי לא משתעבדי לב"ח פשיטא דעל דעת כן חלקו שאם יפסיד בעל הקרקע שיחזור על בעל כספים:

ושרף חלקו של אחד מהם. ואם תאמר והא כל אחד חייב לפרוע חוב אביהן ואין יכול ליטול חלק האחד כדקתני בפרק יש נוחלין (ב"ב דף קכד.) יצא עליהם שטר חוב בכור נותן פי שנים ויש לומר דמיירי הכא שעשאו אפותיקי:

ורב אמר בטלה מחלוקת. משמע דלא מצי לסלוקי בזוזי מדקאמר בטלה מחלוקת ותימה מ"ש מדרב אסי דאית ליה שיכול לסלקו בזוזי באותו רביע שנטל מכח ירושה ויש לומר דרב אסי סבירא ליה דאפילו הוו יורשים מצי לסלוקי בזוזי משום דאמר ליה אבא לבעל חוב נמי מסלקנא בזוזי ורב אין חושש לאותה סברא ואע"ג דמיירי בשעשאו אפותיקי לא מיירי כעין אפותיקי דהמקבל (ב"מ דף קי:) דמשמע התם דלא מצי מסלק ליה בזוזי ואם תאמר מכל מקום יתן מעות ויפדה הקרקע מבעל חוב דקיימא לן פרק המפקיד (שם דף לה:) דשומא הדרא לעולם ויש לומר דנפקא מינה היכא דזבנה או אורתא דאמר התם דלא הדרא:

כיורשים הוו. דאי כלקוחות באחריות הוו אמאי בטלה מחלוקת יצאם ז) מעות: **רב אסי מספקא ליה בו'.** בלשון ראשון פ"ה שנטל חלקו בקרקע או במעות משום דמספקא ליה אי כיורשין הוו אי כלקוחות שלא באחריות הוו וקשה מנ"ל לגמרא שמספקא ליה לרב אסי כלל כיורשים דלמא פשיטא ליה דלאו כיורשים מיהו אלא מספקא ליה אי הוו כלקוחות באחריות או כלקוחות שלא באחריות ולא כלוקח שלא באחריות דמו, כאילו אמרו לו לזה אינו מקבל עלי דמי, דמסתמא לא מקבלי, דאע"ג דגבי מוכר קרקע לאבוהו קיי"ל באחריות טעות סופר הוא, אם לא פירש בשטר המכירה, הני מילי היכי דזבין קרקע מחבריה, דלא שדי אינש זוזי בכדי, אבל לגבי יורשים אמרן דכל אחד טוחל אחיו, בהיא הנאה לאיהו לא מקבל אחריות עליו ולא משתעבד לו שהיו, כי היכי דדייה לא משעבדא לאחיו (שם). מספקא ליה אי ביורשין דמו. ואינו מחיב כלום, הלכך יפרע רביע לאחיו מן השדה הנשאר דלאחיו אין מחזירין, אי כלקוחות דמו. ואינו מחיב כלום, הלכך יפרע רביע לאחיו מן השדה הנשאר

אילימא

אילימא

אילימא שליש ביתו. משמע דאין צריך לבזבז כל ממונו לקנות אתרוג אפילו לא ימצא בפחות והויא מצוה עובדא ואפילו שליש ביתו משמע דלא מחייב ואמרינן נמי (כתובות דף נ.) המבזבז אל יבזבז יותר מחומש וכסוכה (דף מא:) משיב ליה רבותא דר"ג שקנה אתרוג באלף זוז:

אילו איתרמיא ליה. אפילו מיירי בעשוריית דרבי דמשכחן בפרק מציאת האשה (כתובות דף מא.) מ"מ ידוע שלא היה חייב לבזבז כל כך:

עד שליש במצוה. פירוש [א] שאם מצא אתרוג כאגוז כמו ששיערו חכמים ואחד גדול ממנו שלש יקנהו:

משל הקב"ה. אוכל פירות בעוה"ז והקרן קיימת לו לעוה"ב: **בשור** קשור וכור מכוסה. פי' כראוי לאי בשלא כראוי לאו כלום היא ועוד מדפריך מ"ש הכא כלומר ובשייהם היה להם ליפטור מדהדר מוקי לה בשור מותר וכור מגולה:

שור עביד לנתוקי. פרש"י אפי' בלא חרש דרכו לנתוקי מאליו וכן כור דרכו לנתורי מאליו וקשה דע"כ בקשרו ובכסהו כראוי מיירי כדפריש"ת ולקמן (דף נב.) תנן כסהו כראוי פטור ונראה לפרש דדרכו לנתוקי ע"י חרש קאמר דגרע משום דמסר לחרש אבל גחלת לא גרע כ"כ דאין דרכו לנפות גחלת כמו שדרכו לנתוקי שור ולנתורי כור דכמה דשביק לה חרש מעמיא עמיא ואזיל:

ולרבי יוחנן דאמר אפי' מסר לו שלהבת פטור כו'. תימה מאי קשה ליה הא שלהבת לרבי יוחנן כמו גחלת ל"ל ובשור קשור וכור מכוסה יכול להעמידו ומשום דחרש עביד לנתוקי ולנתורי כמו שאמר ל"ל וי"ל דמשמע ליה דטעמא דרבי יוחנן דפטר משום שהקטן שומרו ואין הקטן עושה היזק אלא אדרבה עושה שמירה והשתא ניחא דלא תיקשי לרבי יוחנן דמוקי לה בשור מותר וכור מגולה אמאי נקט שמסרו לחש"ו והא בלא מסרו נמי חייב דנקט מסרו לרבותא אע"פ שעשה שמירה קלת ובאמת סברא פליג אריש לקיש:

חומר בשור. האי שור היינו קרן כדמוכח בגולה שמעתין: **ודרבו** ליל"ך ולהזיק. הא דלא תשיב שהוא בעלי חייס מה שאין כן בבור משום דהוי בכלל ודרכו ליל"ך ולהזיק וכוונתו להזיק לא שייך למתני גבי בור שאין בעלי חייס:

מה שאין כן בבור. שאין משלם כופר וכן אם דקתני בסמוך משא"כ באש וא"ת ונילף משור ונחייבו בכופר ואף על גב דאיכא למימר שכן ב"ח דהא מסקינן לקמן בפרק כילד (דף כו.) דאיכא כופר ברגל שמע מינה דילפינן רגל מקרן ולא פרכינן מה לקרן שכן כוונתו להזיק וחייב ברה"ר ויש לומר דאש ובור פטורין דדרשינן עליו ולא על בור עליו ולא על האש כדדרשינן לקמן בסוף כילד (שם) עליו ולא על האדם וא"ת שור ולא אדם דכתיב בבור למ"ל מ"ל מעליו ויש לומר דאיצטריך שור ולא אדם לפטור עבד שנפל בתוכו או עובד כוכבים הקנוי לישראל:

חומר

לו שלהבת פטור דהשתא מוקי להא דקתני מה שאין כן באש בשלהבת ודכוותיה דמחייב גבי שור ובור בשור מותר ובור מגולה מאי שנא כו': **הכא.** גבי בעירה: **נכתא דחרש קגריס.** מחיזתו של חרש גרמה ההבער שהוא נעלה והוליכה לגדיש הכא לא נתתא דחרש קגריס שהשור הלך והזיק וכן הבור ולא על ידי חרש הזיק: **נכתא.** מחיזתו וכחו מלשון נתתא שקורין טויילא"ש: ל"א גרס' **נוותא.** יחודו של חרש שנתייחד עם השלהבת ונטלה. ולשון נוותא שולא"ש כדאמרינן ליהוי נוותא לחברו (ב"ב דף כא.): **כופר.** נמועד שהמית בן תורין: **אשור בהנאה.** אם המית אדם כדכתיב [שמות כא] ובעל השור נקי כאדם שאומר לחבירו פלוני יצא נקי מנכסיו ואין לו בהן הנאה [לקמן מא.]: **מה שאין כן בבור.** שאין בעל הבור חייב בתשלומי מיתת אדם כדאמרינן שור ולא אדם [לקמן כח:]:

מה

עין משפט נר מצוה

פ א ב סמג עשין מח טוש"ע ח"מ סימן תרנו סעיף ח וכהג"ה:
פא ג מיי' פ"ד מהלכות מזקי ממון הלכה ו סמג עשין מז סח טוש"ע ח"מ סימן שלו סעיף ו:
פב ד מיי' שם פי"ב הל' ח ועיין בהשגות ובמ"מ סמג שם טוש"ע ח"מ סי' תי סעיף ל:
פג ה ו מיי' שם פי"ד הל' ה סמג עשין סט טוש"ע ח"מ סימן תיח סעיף ז:
פד ז מיי' שם פ"ד הל' ו סמג עשין סח טוש"ע ח"מ סימן שלו סעיף ו:
פה ח מיי' שם פי"ב הלכה ח סמג שם טוש"ע ח"מ סימן תי סעיף ל:
פו ט מיי' שם פ"י הלכה ב סמג עשין מז:
פז י מיי' שם פי"א הל' ה סמג שם:
פח כ מיי' שם הל' ט:

מוסף רש"י

אלא שמסר לו גחלת וליבה. החרש, דלא דמי לשור, דשור מזומן להזיק, אבל הא דגחלת חרש עביד ליה להחק (לקמן כב:). דהא ברי הזיקא. מזומן היזקו והוי כשורו (שם). אפילו מסר לו שלהבת נמי פטור. ור' יוחנן לטעמיה דאמר אשו מעשה מלוי, והכא מלוי דחרש הן (שם).

מסורת הש"ס

א) לקמן כב: נט: [ע"ש], **ב)** [דברים יז], **ג)** [שמות כא], **ד)** יעב"ץ גרס אור, **ה)** עי' כנ"ל ס"ח ס"ט ס"ל ס"ל ס"ל

מסורת הש"ס

מה שאין כן בשם. אם לא חייב הה שריפת אדם שהיה לו לברוח ואם כפות הוא המבעיר חייב מיתה וקס ליה בדרבה מייה כדמפרש לקמן בפרק הכונס לא לדיר (דף פא.): **וכין שאין ראוי.** לקמן מפרש לה. כל שור דקתני הכא בקרן קמיירי ולא בשן ורגל:

חומר בשור מבאש חומר באש שהשור חייב בשלשים של עבד נגמר דינו אסור בהנאה מסרו לחרש שוטה וקטן חייב מה שאין כן באש חומר באש מבשור שהאש מועדת מתחילתה מה שאין כן בשור חומר באש מבבור וחומר בבור מבאש חומר בבור מבאש שתחילת עשייתו לנזק מסרו לחרש שוטה וקטן חייב משא"כ באש [6] חומר באש מבבור שהאש דרכה לילך ולהזיק ומועדת לאכול בין דבר הראוי לה מה שאין כן בבור וליתני חומר בשור מבבור שהשור חייב בו את הכלים מה שאין כן בבור הא מני ר' יהודה היא [7] דמחייב על נזקי כלים בבור אי רבי יהודה אימא סיפא חומר באש מבבור שהאש דרכה לילך ולהזיק ומועד לאכול בין דבר הראוי לה ובין דבר שאינו ראוי לה מה שאין כן בבור דבר הראוי לה מאי נינהו עצים דבר שאין ראוי לה מאי נינהו כלים מה שאין כן בבור אי ר' יהודה הא אמרת מחייב היה ר' יהודה על נזקי כלים בבור אלא לעולם רבנן היא [8] ותנא ושייר מאי שייר דהאי שייר שייר טמון איבעית אימא לעולם ר' יהודה ודבר שאין ראוי לה לאו [9] לאתויי כלים אלא לאתויי ליחכה נירו וסכסכה אבניו מתקיף לה רב אשי ליתני חומר בשור מבבור שהשור [10] חייב בו שור פסולי המוקדשין [11] מה שאין כן בבור אי אמרת בשלמא רבנן היא איידי דשייר הך שייר נמי הך אלא אי אמרת ר' יהודה מאי שייר דהאי שייר שייר דש בנירו אי משום דש בנירו לאו שיורא הוא דהתנא שכן דרכו לילך ולהזיק: הכשרתי במקצת נזקו: תנו רבנן הכשרתי מקצת נזקו חבתי בתשלומי נזקו כהכשר כל נזקו כיצד [12] החופר בור תשעה ובא אחר והשלימו לעשרה האחרון חייב [13] ודלא כרבי דתניא [14] החופר בור תשעה ובא אחר והשלימו לעשרה אחרון חייב רבי אומר אחר אחרון למיתה אחר שניהם לנזקין רב פפא אמר למיתה ודברי הכל איכא דאמרי לימא דלא כרבי אמר רב פפא למיתה ודברי הכל מתקיף לה רבי זירא ותו ליכא והא איכא [15] מסר שורו לחמשה בני אדם ופשע בו אחד מהן והזיק חייב היכי דמי אילימא דבלאו איהו לא הוה מינטר פשיטא דאיהו קעביד אלא דבלאו איהו נמי מינטר מאי קעביד מתקיף לה רב ששת והא איכא [16] מרבה בחבילה היכי דמי

אי

חומר בשור מבאש. הא דלא תני שהשור ב"ח משום דהוי בכלל מסרו לחש"ו דבהכי תני טעמא דפטור בחש:

שייר טמון. דפטור בחש ושור וגור חייב ופ"ה כגון בעט שור בשן מלא כלים ושברן וכן אם נפל בגור שן מלא תבואה חייב ולא דק דכל מילי דלאו בעלי חיים ממעטים מחמור דגור כמו כלים כדאמר [1] בסוף הפרה (דף מח:) גבי נפל לגור והבאים מימיו לאחר נפילה שהוא פטור משום דהוי שור גור ומים כלים:

ליחכה נירו וסכסכה אבניו. גבי דש בנירו פרש"י משא"כ בגור דלא שייך ביה היזק קרקע משמע דה"נ רולה לפרש כן משא"כ בגור דלא שייך ביה היזק יר ואבנים וקשה לפי' דאם כן היה יכול להזכיר כמה הזיקות שהאש עושה בדבר הקבוע שנשרף בימו ושאר דברים הקבועין אלא י"ל ליחכה נירו דחייב אף על פי שאין רגלות שנזיק אם יר ואבנים כלל מה שאין כן בגור דפטות מי' פטור ממיתה כיון דאין רגלות להמית בפטות מי':

שהשור חייב בו פסולי המוקדשין מה שאין כן בבור. כדדרשינן מוהמת יהיה לו מי שהמת שלו [9] ולא"ת למה לי שור ולא אדם מיפוק ליה מוהמת יהיה לו מי שהמת שלו כדפטרינן שור פסולי המוקדשין [10] דמת אסור בהנאה דדרשינן גזירה שוה שם שם מעגלה ערופה בפרק אין מעמידין (ע"ז סט:) [9] ואי משום שהשער מותר כדאמרינן בפ"ק דערכין (דף ז.) ה"נ שער שור פסולי המוקדשין מותר כדאמרינן בבכורות פ"ג (דף כה.) ואפילו הכי כיון שעיקרו אסור משיב אין המת שלו וי"ל דוהמת יהיה לו משמעי בשור ולא ממעטי מייה אדם תדע מדפרין בפ' הפרה (לקמן נג.) ואיפוך אנא פירוש והמת יהיה לו דשור גדרוש למי שהמת שלו והיכי מלי למימר הכי והא בשור משלם כופר ואע"פ שאין המת שלו אלא על כרחך לא מיישינן בהכי כדפריסית דאשור קאי ובלאו הכי לא קשיא מידי למאי דפריסית לעיל דשור ולא אדם איצטריך לעבד ולגכרי הקנוי לישראל שנפל לבור דהוא שרי בהנאה: **אחרון** חייב. גם אמזקן ולאשון פטור מכולם ובפ' הפרה (לקמן נא.) מפרש טעם דכתיב כי יכרה אחד ולא שנים לחיובי בתרא אחי ולא קמא דאמר קרא והמת יהיה לו הוא דקא עביד שיעור מיתה:

ותו ליכא. ולא"ת נהי נמי דאיכא טובא אטו כי רוכלא ליחסיב ולישיל וי"ל משום דדחיק לאוקמי מתני' דלא כרבי או כרב פפא ולמיתה והיה יכול להעמיד בנזקין ולא"ת ולוקמא כגון שלא היה בו הכל למיתה ולא

הכל לנזקין שהיה רוחבו יתר על עומקו ובא אחר וסייד וכייד דמודה רבי דהאחרון חייב בין למיתה בין לנזקין כדאמר רב פפא בפרק הפרה (לקמן דף נא.) וי"ל דאין זה מקצת נזקו דאחרון עבד הכל:

[10] **כגון פפא בר אבא.** מפרש רשב"ם דנקט פפא בר אבא לפי שלמתם בני אדם הוא שאול לכל הבא מאליו ליסב עליה כי סתם ספסל עשוי לכך והוי כמתה מחמת מלאכה אבל פפא בר אבא שהוא משונה וכבד משאר בני אדם סתמא אין שאול לו ולפי' ל"ל כגון פפא בר אבא אבולהו קאי מדקאמר בשמון דא"ל מי לאו אם הוה יתבינן פורתא וקיימין משמע דאם היה נשבר היו חייבין ומיהו לפי המסקנא דמשני דבהדי דקסמך עלייהו אין צריך לפרש [11] דחייב אלא אחרון בלבד ומתון כך פטר ארבעה בני אדם שישבו על ספסל אחד של אלמנה ושברוהו והר"ר עזריאל חייב לשלם ור"ת מפרש דנקט פפא בר אבא משום דקאמר במסקנא דכמו כגופו דמי ודוקא פפא בר אבא שהוא אדם כבד ומתון כבדו מונען לעמוד אבל שאר בני אדם שאין כבידין כל כך ואין שמיכתן מעכב מלעמוד אינהו נמי פשעו שלא עמדו וכולן חייבין ולפי זה צריך לומר דרב פפא עצמו בא לתרץ מה שהקשה ותו ליכא:

מאי

מסורת הש"ס

[6] לקמן מג: [ע"ש], [7] [לעיל ה: וש"כ], [8] [סוכה מד. וש"נ], [9] לקמן נא. [תוספתא פ"ו ע"ש], [10] [שמות כב], [11] [שמות כא], [12] ל"ל בפרק, [13] [עי' תוס' זמנים עא: ד"ה ובטריפה ותוס' מה עה. ד"ה שמא ותוספות עכלין ד. ד"ה נפשות], [14] שיך לע"ב, [15] עי' מהרש"ל,

רבינו חננאל

חומר בשור מבאש כו' עד מסר לחרש שוטה וקטן חייב מה שאין כן באש. חומר באש [מבשור] שהאש מועדת מתחילתה מה שאין כן בשור. חומר בבור מבאש שהבור תחלת עשייתו לנזק ומסרו לחרש שוטה וקטן חייב מה שאין כן באש. חומר באש [מבבור] שדרכה לילך ולהזיק ומועד לאכול בין דבר הראוי לה כגון עצים וכיוצא בהן ובין דבר שאין ראוי לה כגון כלים וכיוצא בהן מה שאין כן בבור וסתמא כרבנן דפטרי בנזקי כלים בבור והאי דלא תני שהשור חייב בו את הכלים מה שאין כן בבור שיירה כמו ששייר הטמון שחייב כן השור מה שאין כן באש. וזה מפורש בפרק הכונס צאן לדיר (דף סא:) משנה המדליק את הגדיש והיו בו כלים ר' יהודה אומר ישלם כל מה שבתוכו וחכמים אומרים אינו משלם אלא גדיש של חטין כו' ושייר נמי חומר בשור שחייב בו שור פסולי המוקדשין מה שאין כן בבור עיקרו בפ' שור שנגח את הפרה (דף נג:) דגרסי' התם פסולי המוקדשין אדם ושור חייבין ובור פטור מאי טעמא אמר קרא והמת יהיה לו במי שהמת שלו יצא זה שאין המת שלו. הני הוו שיורא אבל דש בנירו לא הוי שיורא דשמעינן ליה מדקתני ודרכו לילך ולהזיק ודבריו פשוטין הן ולא הוצרכנו לכתבם בלשון קצרה אלא להיותם נוחים לעמוד בהן המפרש להיותם בידו כללות: **פיסקא** הכשרתי במקצת נזקו חבתי בתשלומי נזקו כו': ת"ר הכשרתי מקצת נזקו חבתי בתשלומי נזקו כהכשר כל נזקו. פי' היה הבור חפור ט' טפחים והוספתי לו טפח נתחייבתי לשלם נזק כאלו אני חפרתי הבור כולו. וזהו כיצד זה החופר בור ט' כו' ודלא כרבי דתניא [החופר בור ט' טפחים ובא אחר והשלימו לי' טפחים האחרון חייב] רבי אומר אחר אחרון למיתה אחר שניהן לנזקין. ואוקמה ר' פפא למיתה ודברי הכל: פי' מרבה בחבילות מרבה חבילי עצים לחזק הדליקה ואקש"

עין משפט
נר מצוה

פט א מי"י פ"ח מהל' מזקי ממון הלכה ח סמג עשין טו:
צ ב מי"י פי"ב שם הלכה ח:
צא ג ד מי"י שם הלכה יב סמג עשין סח טור ש"ע מ"מ סי' תי סעיף טו:
צב ה מי"י פ"ד שם הלכה ז סמג עשין שם טוש"ע מ"מ סי' שלו סעיף ז:
צג ו מי"י פ"ו מהלכות חובל ומזיק הל' יד ועיין במ"מ מ"ש בזה סמג עשין ט טור ש"ע מ"מ סי' שפג סעיף ד:

גליון הש"ס

גמ' לאתויי כלים. עי' לעיל ה ע"ב תוס' ד"ה כי סדיא: תוס' ד"ה שהשור כו' וא"ת ל"ל. עי' תשובת מ"ל סי' קלו: **בא"ד** ואי משום וכו'. עי' זמנים דף עא ע"ב תוס' ד"ה וכטריפה: